

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/28, p. 663-680

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12463>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ **Referees/Hakemler:** Doç. Dr. Abdülkadir KABADAYI –
Yrd. Doç. Dr. Özkan SAPSAĞLAM

This article was checked by iThenticate.

RESMİ ANAOKULUNA DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE SAHİP OLDUKLARI DEĞER DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ*

*Hakan ŞAHİN***

ÖZET

Bu araştırma, resmi anaokuluna devam eden beş-altı yaşındaki çocukların öğretmen görüşlerine göre değer düzeylerinin belirlenmesini amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Çalışmanın evrenini Ankara'da resmi anaokullarında eğitim gören beş-altı yaş gurubu 14.218 çocuk oluşturmuştur. Çalışma grubunu Seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilen beş yaştan 172, Altı yaştan 202, toplamda 374 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen "Aile Bilgi Formu" ve "Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu" kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farklılıklar incelenirken normal dağılımdan gelmeyen değişkenler için Mann Whitney U ve Kruskal Wallis-H Testlerinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis-H Testinde anlamlı farklılıkların görülmesi durumunda Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi ile aralarında farklılık olan gruplar belirlenmiştir. Normal dağılımdan gelmeyen değişkenler arasındaki ilişkiler incelenirken Spearman's Korelasyon Katsayısından yararlanılmıştır. Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kullanılmış olup; $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir ilişkinin olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

Araştırma sonucunda; çocukların sırasıyla en fazla Dostluk/Arkadaşlık, Paylaşım, İşbirliği, Sorumluluk, Saygı ve Dürüstlük değerlerini edindikleri saptanmıştır. Kızların test puanları, erkeklerin test puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Yüksek ve orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının düşük gelir grubunda yer alan çocukların puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Çocukların yaşı arttıkça değer edinim düzeyleri artmaktadır. Kardeş sayısı, doğum sırası, ebeveynlerin yaşı ve öğrenim durumlarıyla değer edinim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

* Bu çalışmanın bir bölümü 3rd International Conference on Sustainable Development (ICSD) 2017 de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr. İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, El-mek: Hakansahin@istanbul.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Değer, değerler eğitimi, okul öncesi eğitim

**DETERMINING THE VALUE LEVELS OF CHILDREN
ATTENDING OFFICIAL KINDERGARTENS ACCORDING TO
TEACHER VIEWS**

ABSTRACT

This descriptive study aims to determine the value levels of children in the age group of five-six attending official kindergartens according to teacher views. Target population of the study consisted of 14.218 children in the age group of five-six attending official kindergartens in Ankara. Study group consisted of 172 children from the age group of five, 202 children from the age group of six and a total of 374 children who were selected with stratified sampling method, which is among random sampling methods. "Family Information Form" that was developed by the researcher and "Teacher's Form for Preschool Values Scale" that was developed were used in the study. Differences between the groups were examined by using Mann Whitney U and Kruskal Wallis-H tests for normally distributed variables. Groups that had significant differences in the Kruskal Wallis-H Test were determined by using Post-Hoc Multiple Comparison Test. Relations between the variables that were not normally distributed were examined by using Spearman's Correlation Coefficient.

As a result of the study; it was determined that children respectively adopted the values of; Friendship, Sharing, Cooperation, Respect and Honesty. Test scores of girls were significantly higher than test scores of boys. Children in the high and moderate income group had significantly higher scores than children in the low income group. Value acquisition levels of children increased in parallel with the increase of their age. It was determined that there was no significant relationship between the number of siblings, order of birth, age and educational background of parents and value acquisition levels.

STRUCTURED ABSTRACT

1. Introduction

Early childhood is a period when physical, cognitive, psychomotor, social-emotional and language develops fastest. This period is also a critic duration when basic values are gained. Basic values gained in this period are transferred to subsequent years.

The main purpose of education is to gain national, spiritual, cultural and humanitarian values besides knowledge and ability (Sapsağlam, 2016a).

It is hard to make an universal definition for a value which is an abstract concept. Despite this, there many definitions related to value concept. While some of these definitions emphasize social aspect of the value concept, some of them underline individual aspect of it and others

stress economic aspect of it. Values are principles and rules that are effective on the individual's thinking and behavior ways.

Values are principles, standards or rules that are valued or demanded (Cooper, 2014). Values are good and desirable things, motivating and directing individual behaviors and criteria affecting decision-making processes (Schaefer, 2012). Values are invisible moral principles. What makes visible values are behaviors. Representation or expressions of values emerge through behaviors.

Values taught in preschool period are believed to develop ethical judgment of an individual and to gain values such as integrity, honesty, fairness and to teach taking social responsibilities. Moreover, providing value education since preschool years in the world continuously developing and where some values lost day by day is significant. Before educating children, how much they are informed about these values is important. It is a descriptive study aiming detection of responsibility, respect, collaboration, honesty, friendship and sharing value levels of formal pre-school students according to teacher views based on these opinions.

Participants of the study are composed of 14.218 children who are 5-6 year-old formal pre-school students. 172 children who are 5-year-old and 202 children who are 6-year-old selected by stratified sampling which is one of the random samplings, 374 children in total, form the study group.

2. Method

"Family Information Form" and "Pre-school Values Scale Teacher Form" developed by the researcher have been used in the study. Reliability co-efficient of Pre-school Values Scale Teacher Form is 0,86 according to bisection method and is 0,91 according to Cronbach Alpha Reliability results.

Firstly, descriptive statistics related to demographic characteristics of the study sampling have been calculated.

While interpreting the results 0,05 has been used as significance level, in case of $p < 0,05$, it is stated that variables are not of normal distribution and in case of $p > 0,05$, it is stated that variables are of normal distribution. While examining differences between groups, Mann Whitney U and Kruskal Wallis-H Tests have been used for variables from normal distribution.

In case of significant differences in Kruskal Wallis-H Test, groups that differed have been determined with Post-Hoc Multiple Range Test.

While examining variables not from normal distribution Spearman's Correlation Coefficient has been used.

While interpreting the results 0,05 has been used as significance level, in case of $p < 0,05$, it is stated that a significant difference exists and in case of $p > 0,05$, it is stated that a significant difference does not exist.

Data collected in this study have been analyzed with SPSS 20 packages program.

3. Findings (Results)

When descriptive statistics related to demographic characteristics are analyzed, it is seen that the gender distribution is balanced, the children are generally the first child, the majority of children's fathers are high school graduates and have bachelor's degree, the majority of the children's mothers are high school graduates and have bachelor's degree, the average age of children's fathers is 36,18 and the average age of children's mothers is 33,09.

The result of the study shows that children respectively acquire friendship, sharing, collaboration, responsibility, respect and honesty values. Test scores of the girls are significantly higher than those of the boys. Scores of children belonging high and middle groups are significantly higher than those of low income group. The older children get, the more they acquire values.

There is no significant relation between sub-dimensions of preschool values scale and total scores and age of parents statistically. It is stated that there is no significant relation between number of siblings, birth order, parents' age and education and levels of value acquisition.

4. Conclusion and Discussion

As seen in the findings of the study and in the study itself, the lowest average score is values of honesty, respect and responsibility. The study largely have parallels with studies done about values that can be gained children and that are hard to gain them in the research literature.

As it is understood from the study and the literature, it can be said that the girls have reached a greater level in terms of values than boys.

It is expected that children's developmental levels will also increase in direct proportion to their age.

In accordance with these results; children's value levels can be increased by preparing education programs towards value education in schools. Educational programs for parents can be prepared to contribute to the increase children's value levels. Factors affecting value levels and value acquisition levels can be determined with a larger group. Value acquisitions of divided and undivided families' children can be compared.

Keywords: Value, values education, pre-school education

GİRİŞ

Erken çocukluk dönemi, çocuğun fiziksel, bilişsel, psiko-motor, sosyal-duygusal ve dil gelişiminin en hızlı olduğu dönemdir. Ayrıca erken çocukluk dönemi temel değerlerin de kazanıldığı önemli bir dönemdir. Bu dönemde kazanılan temel değerler bireyin gelecekteki yaşamına aktarılmaktadır.

Eğitimin temel amacı bireye bilgi ve beceri kazandırmanın yanında milli, manevi, kültürel ve insani değerleri de kazandırmaktır (Sapsağlam, 2016a).

Soyut bir kavram olan değer evrensel bir tanımını yapmak zordur. Buna rağmen değer kavramına ilişkin yapılan çok sayıda tanım bulunmaktadır. Bu tanımların bazılarında değer

kavramının toplumsal yönüne, bazılarında bireysel yönüne bazılarında ise ekonomik yönüne vurgu yapılmaktadır. Bireyin düşünme, karar verme ve davranış süreçleri üzerinde etkili olan “değer” kavramına ilişkin yapılan tanımlardan bazıları şunlardır:

Değerler bireyin düşünme ve davranış biçimleri üzerinde etkili olan ilkeler ve kurallardır. Değerler, bireyin davranışları üzerinde adeta bir kontrol ve denetim görevi üstlenir. Toplum tarafından kabul edilmeyen davranışları engeller. Birey sahip olduğu değerler sayesinde kendi iç kontrolünü sağlar (Sapsağlam ve Ömeroğlu 2016).

Değer; değer verilen veya arzu edilen ilkeler, standartlar ya da kurallardır (Cooper, 2014). “Değerler, iyi ve arzu edilen şeyler, bireyin davranışlarını motive eden ve yönlendiren, karar verme süreçlerini etkileyen kriterlerdir” (Schaefer, 2012). Değerler gözle görülmeyen ahlaki ilkelerdir. Değerleri görünür kılan davranışlardır. Değerlerin gösterimi ya da dışı vurumu davranışlar yoluyla gerçekleşmektedir.

Rokeach (1973), değerlerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç boyutu olduğunu söyler. Bilişsel boyutunu bireyin sahip olduğu değerler doğrultusunda davranışlarını ve tercihlerini sergilemesi oluşturur. Duyuşsal boyutunu bir değer bireyin duyularında oluşturduğu hisler oluşturur. Davranışsal boyutunu ise Değerlerin davranışlara rehberlik ve arabuluculuk etmesi oluşturur.

Bilsky ve Schwartz değerlerin beş genel özelliğinden bahseder. Bunlar; kavram veya inançlardır, Arzulanan amaç ifadeleri ya da davranışlardır, Belli durumların üstünde ve dışındadırlar, Olayların ve davranışların seçimine rehberlik ederler, Görecelidirler ve önem derecelerine göre sıralanırlar (Bilsky ve Schwartz’tan aktaran Balat vd., 2012).

Bu tanımlardan yola çıkarak şu söylenebilir: “Değerler evrenseldir fakat kavramsal boyutta her bir değere yüklenen anlam toplumdaki topluma, kültürden kültüre farklılaşabilir”. Değerlere ilişkin tanımlardaki farklılaşmanın aynı şekilde değer yaklaşımlarında ve sınıflamalarında da olduğu görülmektedir.

Rokeach (1973), değerleri amaç ve araç değerler olarak iki grupta sınıflamıştır. Amaç değerler; arzulanan, istenen temel değerlerdir oluşturur. Araç değerler ise temel değerlere ulaşmada kullanılabilecek davranışları içermektedir.

Schwartz değerle ilgili birçok kültürde alan yazını incelemiş ve sonuç olarak temel güdüsel özellikleriyle beraber farklılıklarını da göz önünden bulundurarak değerleri on değer grubunda sınıflamıştır. “Güç (Power), Başarı (Achievement), Hazcılık (Hedonism), Uyarım (Stimulation), Özyönelim (Self-direction), Evrenselcilik (Universalism), İyilikseverlik (Benevolence), Geleneksellik (Tradition), Uyuma (Conformity), Güvenlik (Security)” şeklinde sıralanmaktadır. (Bardi ve Schwartz, 2003).

Spranger değerleri bilimsel (teorik), estetik, ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değer olmak üzere 6 farklı grupta incelemiş ve sınıflandırmıştır (Güngör, 1993).

Çocuklara değerlerle ve etikle ilgili eğitim vermek güçlü insan karakteri oluşturmada atılan etkili bir adımdır (Howard, Berkowitz ve Schaeffer, 2004). Bireylerin temel değerlerinin oluştuğu erken çocukluk döneminde değerler eğitiminin sistemli verilmesi önemlidir. Değerler eğitimi erken yaşlardan başlanarak verilmeye çalışılmasının yanında, değerler eğitimi verilirken sistemli hareket edilmesi de önem arz etmektedir (Dereli, 2014; Neslitürk,2013; Sapsağlam 2016b).

Türk Eğitim Sistemi içerisinde hem ulusun ve toplumun kimliğini koruyacak hem de dünya vatandaşı olarak yetiştirilecek insanların eğitiminde ebeveynin yanında (Çelebi Öncü & Özenç İra, 2016; Günap & Kabadayı, 2017) öğretmenlerin önemi yadsınmaz (Kabadayı, 2010). Bireyde değer

kazanmada ve bu değerlere ilişkin görüş oluşmasında da öğretmenler önemli rol oynar (Deveci ve Dal, 2008).

Çocuklar için değerler eğitiminin etkililiğini belirlemede öğretmen önemlidir. Bireylerin değerlerini olumlu yönde değiştirmek ve geliştirmek isteyen öğretmenler, öncelikle ahlaki yönden iyi bir model olmalıdır. Öğretmenler değerlerin gözlem yoluyla kazanılmasını destekleyerek, değer kazanım sürecinde onlara rehberlik edebilirler (Akman, 2011; Berkant, Efendioğlu & Sürmeli 2014; Hökelekli ve Gündüz, 2007; Hökelekli, 2011; Ulusoy ve Dilmaç, 2012; Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009).

Öğretmenler eğitim ortamında ortak bir sosyal doku oluşturabilirler, çocuklara sorumluluk ve paylaşma fırsatı verebilirler. Çocukları okulda karar verme süreçlerine dahil edebilirler, onları ortak çalışmaya teşvik edebilirler. Sınıf içinde değişik konularda tartışma ortamı oluşturabilirler. Çocuklara sınıfta empati kurdurabilirler. Hikayelerdeki olumlu olumsuz davranışlarla ilgili sınıfta tartışma ortamı oluşturarak değerlerin kazanılmasına yardımcı olabilirler (Hökelekli ve Gündüz, 2007; Aladağ ve Kabadayı, 2010; Sridhar, 2001). Sınıfta öğretmenin sergilemiş olduğu bu tarz davranışlar çocukların değer kazanım süreçlerine olumlu etkiler.

Tüm bu araştırmalar doğrultusunda, okul öncesi dönem çocuklara; sevgi, saygı, sorumluluk, işbirliği, yardımseverlik, hoşgörü, arkadaşlık, nezaket, öz denetim, paylaşma, dürüstlük gibi temel değerlerin kazandırılacağı söylenebilir.

Değerler ile ilgili literatür incelendiğinde, okulöncesi dönemde verilen değerler eğitiminin bireyin ahlak yargısını geliştirdiği, doğruluk, dürüstlük, adalet gibi değerler kazandırdığı ve sosyal sorumluluk almayı öğrettiği görüşüdür. Ayrıca sürekli değişen dünyada bazı değerlerin giderek yitirildiği ve bu konuda erken çocukluk döneminden başlanarak eğitim verilmesinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Eğitim vermeden önce çocuklarımızın bu değerlere hangi ölçüde sahip oldukları önemlidir. Bu görüşlerden hareketle resmi anaokuluna devam eden çocukların sorumluluk, saygı, işbirliği, dürüstlük, Dostluk/Arkadaşlık ve paylaşma değer düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocukların öğretmen görüşlerine göre değer düzeylerinin belirlenmesini amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli geçmişte ya da o anda var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimleyen, tanımlamayı amaçlayan katılımcıların görüşlerinin, ilgi, beceri, yetenek, tutum, değer vb. özelliklerinin belirlendiği araştırma yaklaşımıdır (Karasar,1984).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi anaokullarına devam eden beş-altı yaşındaki 14.218 çocuk oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan çocukların tamamı normal gelişim gösteren ve özel bir gereksinimi bulunmayan çocuklardır. Çalışma grubunu Seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemiyle 106 **resmi bağımsız anaokulundan** seçilen Beş yaştan 172, Altı yaştan 202, toplamda 374 çocuk oluşturmaktadır. Örneklem sayısı belirlenirken Çıngı (1994: 25) tarafından uyarlanan tablo ölçüt alınmıştır. Buna göre, 14.218 kişilik evrenden 0,05 sapma miktarı ve $a=0,05$ düzeyinde 374 kişi alınır. Bu araştırmada ise $a=0,05$ düzeyi seçilerek örneklem sayısı 374 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen 'Aile Bilgi Formu' ve Neslitürk ve Çeliköz (2015) tarafından geliştirilen "Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu" kullanılmıştır

Aile bilgi formu, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup, çocukların yaşı, cinsiyeti kardeş sayısı, doğum sırası, babanın ve annenin yaşı, babanın ve annenin öğrenim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi gibi bilgileri içeren sorulara yer verilmiştir

Okul Öncesi Değerler Ölçeği: Beş-Altı yaş çocuklar için Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen formu toplam 30 maddeden oluşan Likert tarzı ölçektir. Öğretmen formunda, olumlu ve olumsuz maddelere yer verilmiştir. Oluşturulan maddelerde davranışı gösterme sıklık oranlarına göre 3 seçenek bulunmaktadır. Evet seçeneğine 2, bazen seçeneğine 1, hayır seçeneğine 0 puan verilmiştir. Olumsuz maddeler için ise ters puanlama yapılmıştır. Ölçek saygı, sorumluluk, dürüstlük, işbirliği, paylaşım, dostluk/arkadaşlık değerlerini ölçebilecek şekilde hazırlanmıştır.

Verilerin faktör analizine uygunluğu için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ve Bartlett (Bartlett's Test of Sphericity) testi yapılmıştır. KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ve Bartlett (Bartlett's Test of Sphericity) testi KMO örneklem uygunluk katsayısı öğretmen formu için 0.79 ve Bartlett's Sphericity testi X2 değeri 1.587, $p < 0.001$ bulunmuştur.

Okulöncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Forumu'nun Testi yarılama yöntemine göre güvenilirlik katsayısı 0,86 olarak, Cronbach Alpha Güvenirlik sonuçlarına göre ise 0,91 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Öncelikle çalışmanın örnekleme ilişkin demografik özelliklere ilişkin tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır.

Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kullanılmış olup; $p < 0,05$ olması durumunda değişkenlerin normal dağılımdan gelmediği, $p > 0,05$ olması durumunda ise değişkenlerin normal dağılımdan geldikleri belirtilmiştir. Gruplar arasındaki farklılıklar incelenirken normal dağılımdan gelen değişkenler için Mann Whitney U ve Kruskal Wallis-H Testlerinden yararlanılmıştır.

Kruskal Wallis-H Testinde anlamlı farklılıkların görülmesi durumunda Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi ile aralarında farklılık olan gruplar belirlenmiştir.

Normal dağılımdan gelmeyen değişkenler arasındaki ilişkiler incelenirken Spearman's Korelasyon Katsayısından yararlanılmıştır.

Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kullanılmış olup; $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir ilişkinin olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS 20 paket programı ile analiz edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmanın örnekleme ilişkin demografik özelliklere ait bulgulara göre;

Araştırmaya alınan çocukların cinsiyete göre dağılımına bakıldığında çocukların %50,8'inin kız, %49,2'sinin de erkek çocuğu olduğu, kardeş sayısı dağılımına bakıldığında, çocukların %34,76'sının kardeşinin olmadığı, %65,24'nünün kardeşinin olduğu, doğum sırasına bakıldığında %62,03'nünü ilk çocuk, %9,89'nun ortanca çocuk, %28,07 sinin son çocuk olduğu, babalarının

öğrenim durumlarına bakıldığında, %17,91'inin ilköğretim mezunu, %37,17'sinin lise mezunu, %8,56'sının ön lisans mezunu, %29,14'ünün lisans mezunu, %7,22'sinin lisansüstü mezunu olduğu, annelerinin öğrenim durumlarına bakıldığında, %15,78'inin ilköğretim mezunu, %38,24'ünün lise mezunu, %12,03'ünün ön lisans mezunu, %28,07'sinin lisans mezunu, %5,88'sinin lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür.

Sosyo-Ekonomik düzeye bakıldığında; ailelerin %25.94'nün düşük gelir grubunda, %47.06'sının orta gelir grubunda, %27.01'nin yüksek gelir grubunda yer aldığı görülmüştür.

Araştırmaya alınan çocukların yaşlarının dağılımına bakıldığında 2012 doğumlu 5 yaşında ve 2011 doğumlu 6 yaşında olduğu görülmüştür. Araştırmaya alınan çocukların babasının tamamının 25-54 yaş aralığında olduğu, yaş ortalamasının 36,18 olduğu; çocukların annelerinin tamamının 23-50 yaş aralığında olduğu, yaş ortalamasının 33,09 olduğu görülmüştür.

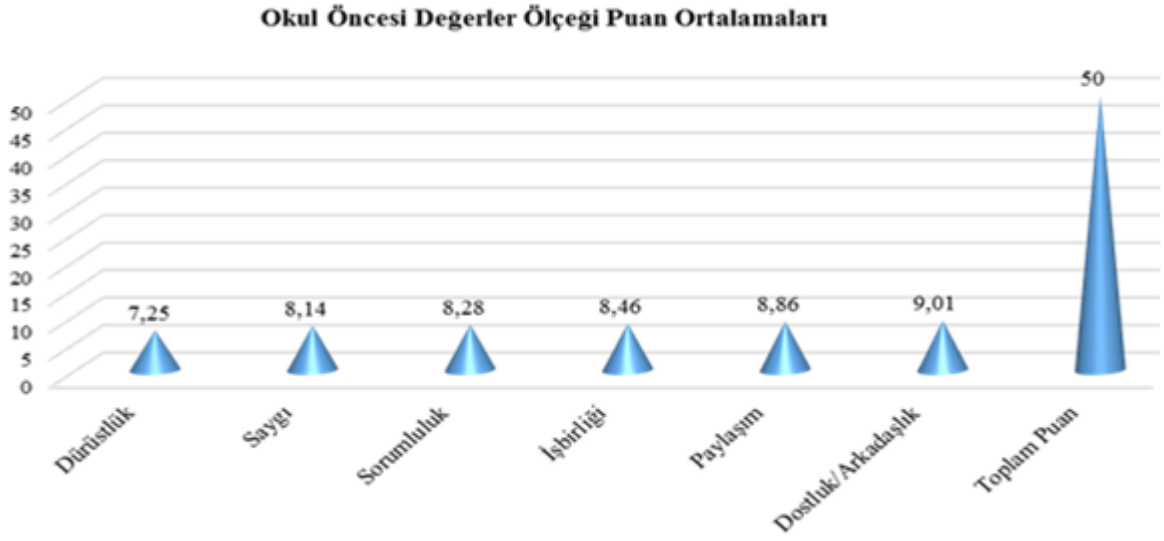
Araştırma örnekleminin farklı değişkenlerine ilişkin istatistik analizleri tablo 1-4 arasında verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Alınan Çocukların, Okul Öncesi Değerler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Ortalamaları

	N	\bar{X}	Median	Min	Max	ss
Sorumluluk	374	8,28	9,00	1,00	10,00	1,81
Saygı	374	8,14	9,00	0,00	10,00	1,92
İşbirliği	374	8,46	9,00	0,00	10,00	1,81
Dürüstlük	374	7,25	7,00	1,00	10,00	1,95
Dostluk/Arkadaşlık	374	9,01	9,00	2,00	10,00	1,31
Paylaşım	374	8,86	10,00	0,00	10,00	1,77
Toplam	374	50,00	52,00	14,00	60,00	8,10

Tablo 1'de Okul öncesi değerler ölçeği öğretmen formuyla ilgili yapılan analizler sonucunda: Sorumluluk değerinin puan ortalaması 8,28; Saygı değerinin puan ortalaması 8,14; İşbirliği değerinin puan ortalaması 8,46; Dürüstlük değerinin puan ortalaması 7,25; Dostluk/Arkadaşlık değerinin puan ortalaması 9,01; Paylaşım değerinin puan ortalaması 8,86; Okul öncesi değerler ölçeği toplam puan ortalaması 50,00 olduğu saptanmıştır.

Aşağıda araştırmaya alınan çocukların, okul öncesi değerler ölçeğinden almış oldukları puanların ortalamalarının en düşüğe doğru sıralandığı şekil verilmiştir.

Şekil 1. Araştırmaya alınan çocukların, okul öncesi değerler ölçeğinden almış oldukları puanların ortalamaları görülmektedir.

Şekil 1’de Okul öncesi değerler ölçeğiyle ilgili puan ortalamaları en düşükten en yükseğe doğru sıralandığında; Dürüstlük değerinin puan ortalaması 7,25, Saygı değerinin puan ortalaması 8,14, Sorumluluk değerinin puan ortalaması 8,28, İşbirliği değerinin puan ortalaması 8,46, Paylaşım değerinin puan ortalaması 8,86, Dostluk/Arkadaşlık değerinin puan ortalaması 9,01, Okul öncesi değerler ölçeği toplam puan ortalaması 50,00 olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Araştırmaya Alınan Çocukların Cinsiyetiyle, Okul Öncesi Değerler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Mann Whitney U Testiyle Karşılaştırılması

		Cinsiyet					Mann Whitney U Testi			
		N	\bar{X}	Median	Min	Max	ss	Sıra Ort.	z	p
Sorumluluk	Kız	190	8,72	9,00	4,00	10,00	1,49	212,96		
	Erkek	184	7,84	8,00	1,00	10,00	2,00	161,21	-4,757	0,001
	Toplam	374	8,28	9,00	1,00	10,00	1,81			
Saygı	Kız	190	8,65	9,00	2,00	10,00	1,57	214,93		
	Erkek	184	7,62	8,00	0,00	10,00	2,11	159,18	-5,108	0,001
	Toplam	374	8,14	9,00	0,00	10,00	1,92			
İşbirliği	Kız	190	8,62	9,00	2,00	10,00	1,66	194,38		
	Erkek	184	8,30	9,00	0,00	10,00	1,95	180,39	-1,297	0,195
	Toplam	374	8,46	9,00	0,00	10,00	1,81			
Dürüstlük	Kız	190	7,63	8,00	2,00	10,00	1,80	208,06		
	Erkek	184	6,86	7,00	1,00	10,00	2,02	166,27	-3,792	0,001
	Toplam	374	7,25	7,00	1,00	10,00	1,95			
Dostluk/Arkadaşlık	Kız	190	9,29	10,00	6,00	10,00	1,03	207,42		
	Erkek	184	8,72	9,00	2,00	10,00	1,53	167,26	-2,038	0,049
	Toplam	374	9,01	9,00	2,00	10,00	1,31			
Paylaşım	Kız	190	9,07	10,00	2,00	10,00	1,43	195,83		
	Erkek	184	8,63	10,00	0,00	10,00	2,04	178,90	-1,673	0,094
	Toplam	374	8,86	10,00	0,00	10,00	1,77			
Toplam Puan	Kız	190	51,87	53,00	26,00	60,00	6,29	210,81		
	Erkek	184	48,07	50,50	14,00	60,00	9,24	163,43	-4,244	0,001
	Toplam	374	50,00	52,00	14,00	60,00	8,10			

Tablo 2’de Araştırmaya alınan çocukların cinsiyetiyle, okul öncesi değerler ölçeğinden almış oldukları puanların Mann Whitney U Testiyle karşılaştırılmasının sonuçları görülmektedir.

Cinsiyetle ilgili yapılan analizler sonucunda; Sorumluluk değerinin kız çocuklarda puan ortalaması 8,72 iken erkek çocuklarda puan ortalaması 7,84 olduğu ($z=-4,757$; $p=0,001$; $p<0,05$), Saygı değerinin; kız çocuklarda puan ortalaması 8,65 iken erkek çocuklarda puan ortalaması 7,62 olduğu ($z=-5,108$; $p=0,001$; $p<0,05$), İşbirliği değerinin; kız çocuklarda puan ortalaması 8,62 iken erkek çocuklarda puan ortalaması 8,30 olduğu ($z=-1,297$; $p=0,195$; $p>0,05$), dürüstlük değerinin kız çocuklarda puan ortalaması 7,63 iken erkek çocuklarda puan ortalaması 6,86 olduğu ($z=-3,792$; $p=0,001$; $p<0,05$), Dostluk/Arkadaşlık değerinin kız çocuklarda puan ortalaması 9,29 iken erkek çocuklarda puan ortalaması 8,72 olduğu ($z=-2,038$; $p=0,049$; $p<0,05$), Paylaşım değerinin kız çocuklarda puan ortalaması 9,07 iken erkek çocuklarda puan ortalaması 8,63 olduğu ($z=-1,673$;

Turkish Studies

p=0,094; p>0,05), okul öncesi değerler ölçeği toplamında kız çocuklarda puan ortalaması 51,87 iken erkek çocuklarda puan ortalaması 48,07 olduğu (z=-4,244; p=0,001; p<0,05) saptanmıştır.

Tablo 3. Sosyo Ekonomik Düzeyle, Araştırmaya Alınan Çocukların Okul Öncesi Değerler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Kruskal Wallis H Testiyle Karşılaştırılması

	Sosyo Ekonomik Düzey						Kruskal Wallis H Testi			
	N	\bar{X}	Median	Min	Max	ss	Sıra Ort.	H	p	
Sorumluluk	Düşük	97	7,60	8,00	1,00	10,00	2,07	146,80	24,966	0,001
	Orta	176	8,68	9,00	3,00	10,00	1,59	212,83		
	Yüksek	101	8,26	9,00	3,00	10,00	1,71	182,45		
	Toplam	374	8,28	9,00	1,00	10,00	1,81			
Saygı	Düşük	97	7,43	8,00	0,00	10,00	2,36	155,84	12,267	0,002
	Orta	176	8,47	9,00	4,00	10,00	1,57	201,91		
	Yüksek	101	8,25	9,00	2,00	10,00	1,85	192,80		
	Toplam	374	8,14	9,00	0,00	10,00	1,92			
İşbirliği	Düşük	97	7,99	9,00	0,00	10,00	2,16	163,58	9,975	0,007
	Orta	176	8,76	9,00	2,00	10,00	1,54	204,22		
	Yüksek	101	8,40	9,00	1,00	10,00	1,80	181,33		
	Toplam	374	8,46	9,00	0,00	10,00	1,81			
Dürüstlük	Düşük	97	6,65	7,00	2,00	10,00	2,09	157,34	11,094	0,004
	Orta	176	7,54	8,00	2,00	10,00	1,76	201,82		
	Yüksek	101	7,34	7,00	1,00	10,00	2,00	191,51		
	Toplam	374	7,25	7,00	1,00	10,00	1,95			
Dostluk/Arkadaşlık	Düşük	97	8,66	9,00	2,00	10,00	1,49	159,88	10,528	0,005
	Orta	176	9,16	10,00	2,00	10,00	1,23	200,88		
	Yüksek	101	9,07	9,00	3,00	10,00	1,23	190,71		
	Toplam	374	9,01	9,00	2,00	10,00	1,31			
Paylaşım	Düşük	97	8,10	9,00	0,00	10,00	2,37	152,65	16,606	0,001
	Orta	176	9,13	10,00	4,00	10,00	1,37	200,10		
	Yüksek	101	9,10	10,00	1,00	10,00	1,51	199,01		
	Toplam	374	8,86	10,00	0,00	10,00	1,77			
Toplam Puan	Düşük	97	46,43	50,00	14,00	60,00	10,09	146,41	20,759	0,001
	Orta	176	51,73	53,00	24,00	60,00	6,40	208,45		
	Yüksek	101	50,41	52,00	17,00	60,00	7,58	190,45		
	Toplam	374	50,00	52,00	14,00	60,00	8,10			

Turkish Studies

Tablo 3'te Sosyo Ekonomik Düzeyle, Araştırmaya alınan çocukların okul öncesi değerler ölçeğinden almış oldukları puanların Kruskal Wallis H Testiyle karşılaştırılmasının sonuçları görülmektedir.

Sosyo-Ekonomik düzeyle ilgili yapılan analizler sonucunda;

Sorumluluk değerinin; düşük gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 7,60; orta gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 8,68; yüksek gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 8,26 olduğu ($H=24,966$; $p=0,001$; $p<0,05$) saptanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda Yüksek ve orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının, düşük gelir grubunda yer alan çocukların puanlarından anlamlı fark yaratacak düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Orta ve yüksek gelir grubundaki çocukların puanları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$).

Saygı değerinin; düşük gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 7,43; orta gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 8,47; yüksek gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 8,25 olduğu ($H=12,267$; $p=0,002$; $p<0,05$) saptanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda Yüksek ve orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının düşük gelir grubunda yer alan çocukların puanlarından anlamlı fark yaratacak düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Orta ve yüksek gelir grubundaki çocukların puanları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$).

İşbirliği değerinin; düşük gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 7,99; orta gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 8,76; yüksek gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 8,40 olduğu ($H=9,975$; $p=0,007$; $p<0,05$) saptanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının yüksek ve düşük gelir grubunda yer alan çocukların puanlarından anlamlı fark yaratacak düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Yüksek ve düşük gelir grubundaki çocukların puanları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$).

Dürüstlük değerinin; düşük gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 6,65; orta gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 7,54; yüksek gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 7,34 olduğu ($H=11,094$; $p=0,004$; $p<0,05$) saptanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda Yüksek ve orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının düşük gelir grubunda yer alan çocukların puanlarından anlamlı fark yaratacak düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Yüksek ve orta gelir grubundaki çocukların puanları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$).

Dostluk/Arkadaşlık değerinin; düşük gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 8,66; orta gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 9,16; yüksek gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 9,07 olduğu ($H=10,528$; $p=0,005$; $p<0,05$) saptanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının Yüksek ve düşük gelir grubunda yer alan çocukların puanlarından anlamlı fark yaratacak düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Yüksek ve düşük gelir grubundaki çocukların puanları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$).

Paylaşım değerinin; düşük gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 8,10; orta gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 9,13; yüksek gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 9,10 olduğu ($H=16,606$; $p=0,001$; $p<0,05$) saptanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının Yüksek ve orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının düşük gelir grubunda yer alan çocukların puanlarından anlamlı fark yaratacak düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Yüksek ve orta gelir grubundaki çocukların puanları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$).

Turkish Studies

Okul öncesi değerler ölçeği toplamında; düşük gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 46,43; orta gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 51,73; yüksek gelir grubunda yer alan çocuklarda puan ortalaması 50,41 olduğu ($H=20,759$; $p=0,001$; $p<0,05$) saptanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda Yüksek ve orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının düşük gelir grubunda yer alan çocukların puanlarından anlamlı fark yaratacak düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Yüksek ve orta gelir grubundaki çocukların puanları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

Ayrıca Okul öncesi değerler ölçeği toplam puanında ve alt ölçeklerde gruplar arası karşılaştırmalarda orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının yüksek gelir grubunda olan çocukların puanlarından yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 4. Araştırmaya Alınan Çocukların Okul Öncesi Değerler Ölçeğinden Almış Oldukları Puanlar İle Ebeveyn ve Çocukların Yaşı Arasındaki İlişkiye Dair Spearman's Korelasyon Testi Sonuçları

		Çocuk Yaş	Baba yaş	Anne yaş
Sorumluluk	r	0,05	0,066	0,044
	p	0,337	0,203	0,399
	n	374	374	374
Saygı	r	0,105*	0,079	0,033
	p	0,042	0,13	0,522
	n	374	374	374
İşbirliği	r	0,058	-0,003	-0,009
	p	0,26	0,953	0,858
	n	374	374	374
Dürüstlük	r	0,165**	0,04	0,041
	p	0,001	0,443	0,432
	n	374	374	374
Dostluk/Arkadaşlık	r	0,094	0,048	0,017
	p	0,07	0,351	0,749
	n	374	374	374
Paylaşım	r	0,082	0,072	-0,015
	p	0,113	0,165	0,777
	n	374	374	374
Toplam Puan	r	0,125*	0,092	0,049
	p	0,016	0,077	0,344
	n	374	374	374

Tablo 4’de Araştırmaya alınan çocukların okul öncesi değerler ölçeğinden almış oldukları puanlar ile Ebeveyn ve Çocukların Yaşı Arasındaki İlişkiye Dair Spearman’s Korelasyon Testi Analizi Sonuçları görülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda;

Çocukların yaşı ile saygı değeri puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu ilişki ters yönlü ve zayıftır ($r=0,105$). Çocukların yaşı arttıkça saygı değeri puanı da artmaktadır.

Çocukların yaşı ile dürüstlük değeri puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu ilişki ters yönlü ve zayıftır ($r=0,165$). Çocukların yaşı arttıkça dürüstlük değeri puanı da artmaktadır.

Çocukların yaşı ile Okul Öncesi Değerler ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu ilişki ters yönlü ve zayıftır ($r=0,19$). Çocukların yaşı arttıkça Okul Öncesi Değerler ölçeği toplam puanı da artmaktadır.

Okul öncesi değerler ölçeğinin alt ölçekleri ve toplam puanlarıyla anne ve baba yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamaktadır

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocukların öğretmen görüşlerine göre değer düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde; frekans, yüzde, aritmetik ortalama gibi betimsel istatistiklerin yanı sıra, araştırmanın amaçlarını test etmek amacıyla uygun istatistik programı ile analiz edilmiştir.

Öğretmen görüşlerine göre anaokuluna devam eden çocukların değer düzeylerinin belirlenmesi çalışmasının sonuçlarına göre, Cinsiyet dağılımının dengeli olduğu, Çocukların çoğunlukla ilk çocuk olduğu, çocukların babalarının çoğunlukla lise mezunu ve Lisans mezunu olduğu, çocukların annelerinin çoğunlukla lise mezunu ve Lisans mezunu olduğu, çocukların babasının yaş ortalamasının 36,18 olduğu; çocukların annelerinin yaş ortalamasının 33,09 olduğu görülmüştür.

Araştırmaya alınan çocukların, okul öncesi değerler ölçeğinden almış oldukları puanlara göre çocukların sırasıyla en fazla Dostluk/Arkadaşlık, Paylaşım, İşbirliği, Sorumluluk, Saygı ve Dürüstlük değerlerini edindikleri görülmektedir. Araştırma bulguları paralelinde Ogelman ve Sarıkaya (2015) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılması gereken ilk üç değer sıralamasında, saygı, sorumluluk, sevgi olduğunu, Yazar ve Erkuş (2013) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi öğretmenleri öncelikle saygı değerlerinin çocuklara verilmesi gerektiğini, Sapsağlam (2017) tarafından yapılan araştırmaya göre üç, dört ve beş yaşındaki çocukların “sorumluluk” değerini olumlu algılayabildikleri, Alpöge (2011) ve Dinç (2011), okul öncesi dönemde çocuklara öz saygı, öz denetim, sorumluluk, işbirliği, sevgi, saygı, dürüstlük ve sabır gibi değerlerin kazandırılabilirliğini belirtmiştir. Uyanık Balat ve Balaban Dağal’ın (2009) okul öncesi dönemde verilebilecek değerler olarak; saygı, sorumluluk, mutluluk, işbirliği, sabır, dürüstlük değerlerine yer verilmektedir. Ayrıca Uyanık Balat, Özdemir Beceren ve Özdemir Adak (2011), tarafından yapılan araştırmada ebeveynler çocuklarının sahip olmasını istedikleri evrensel değerleri sırasıyla dürüstlük, sorumluluk, saygı, mutluluk, adalet, merhamet ve güvenilirlik, iyi vatandaş olma ve barış şeklinde sıralamışlardır. Thompson (2011) “Çocuklarda ahlaki değerlerin geliştirilmesi: Okul öncesinden gözlem” isimli çalışmada öğretmenlerin ahlaki değerler içerisinde dürüstlük değerinin çocuklara açıklanması en zor değer kavramı olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularından ve yapılan araştırmalardan görüldüğü gibi, en düşük puan ortalaması Dürüstlük, Saygı ve Sorumluluk değerlerine aittir. Araştırma alanyazında çocuklara kazandırılabilir ve kazandırılması zor olan değerlerle ilgili yapılan çalışmalarla büyük ölçüde uyum göstermektedir.

Cinsiyetle ilgili yapılan analizler sonucunda, Kızların Okul Öncesi Değerler Ölçeği toplamı ve Sorumluluk, Saygı, Dürüstlük, Dostluk/Arkadaşlık değerleri test puanları erkeklerin test puanlarından anlamlı derecede yüksektir. Bu araştırma sonuçları doğrultusunda; Ünlü ve Metin (2016) tarafından yapılan araştırma da kız öğrencilerin saygılı olmak, yardımsever olmak, işbirliği yapmak ve sorumluluk sahibi olmak değer düzeyleri erkek öğrencilerden yüksektir. Turan ve Aktan (2008), yapmış olduğu çalışmada kızların erkeklere göre saygı ve işbirliği değerleri anlamlı çıkarak sonuçlarımızla örtüşmektedir. Akbaş'ın (2004) yapmış olduğu çalışma da ise bu araştırmayla örtüşen ve farklılaşan sonuçlar saptanmıştır. Cinsiyete göre, saygılı olmak, işbirliği yapmak değerleri anlamsız çıkarken; sorumluluk sahibi olmak değerinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca Neslitürk ve Çeliköz (2015) çalışmasında da cinsiyetler arasında anlamlı farklılık çıkmamıştır.

Araştırmadan ve literatürden de anlaşılacağı üzere, kızların erkeklere göre değerlere daha üst düzeyde ulaştıkları söylenebilir.

Sosyo-Ekonomik düzeyle ilgili yapılan analizler sonucunda; Sorumluluk, saygı, dürüstlük, paylaşım değeri ve Okul öncesi değerler ölçeği toplamında; yüksek ve orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının, düşük gelir grubunda yer alan çocukların puanlarından anlamlı fark yaratacak düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Orta ve yüksek gelir grubundaki çocukların puanları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

İşbirliği, Dostluk/Arkadaşlık değerinin; Orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının yüksek ve düşük gelir grubunda yer alan çocukların puanlarından anlamlı fark yaratacak düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Yüksek ve düşük gelir grubundaki çocukların puanları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur. Ayrıca Okul öncesi değerler ölçeği toplam puanında ve alt ölçeklerde gruplar arası karşılaştırmalarda orta gelir grubunda olan çocukların puanlarının yüksek gelir grubunda olan çocukların puanlarından yüksek olduğu saptanmıştır.

Yaka, Yalçın ve Denizli'nin (2014) velilerinin, okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlere ilişkin görüşlerini inceledikleri çalışmalarında, Sosyo-ekonomik düzeyi orta ve yüksek olan velilerin dürüst olma ve sorumluluk sahibi olma değerlerine düşük, sosyo-ekonomik düzeydeki velilerden daha çok önemsedikleri görülmüştür. Saygılı olma değerinde ise orta sosyo-ekonomik düzey velileri üst ve alt sosyo-ekonomik düzey velilerinden puanları yüksek çıkmıştır.

Çocukların yaşı arttıkça saygı değeri puanı da artmaktadır. Çocukların yaşı arttıkça dürüstlük değeri puanı da artmaktadır. Çocukların yaşı arttıkça Okul Öncesi Değerler ölçeği toplam puanı da artmaktadır. Çocukların gelişimsel olarak yaşları ile doğru orantılı olarak değer düzeylerinin de artması beklenmektedir.

Okul öncesi değerler ölçeğinin alt ölçekleri ve toplam puanlarıyla anne ve baba yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Kardeş sayısı, doğum sırası, ebeveynlerin yaşı ve öğrenim durumlarıyla değer edinim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda; okullarda değerler eğitime yönelik eğitim programları hazırlanarak çocukların değer düzeyleri artırılabilir. Ebeveynlere yönelik eğitim programları hazırlanarak çocukların değer düzeylerinin artmasına katkı sağlanabilir. Daha geniş bir grupla değer düzeyleri ve değer edinim düzeylerini etkileyen faktörler belirlenebilir. Parçalanmış ve parçalanmamış ailelerin çocuklarının değer edinimleri karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim 2. kademedeki gerçekteşme derecesinin değerdendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akman, B. (2011). *Okul öncesi dönem değerdler eğitiminde ailenin rolü*. (Editör: Arzu Arıkan). *Okulöncesi Dönemde Değerdler Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi, 149-164.
- Aladağ, K. ve Kabadayı, A. (2010) Farklı ilköğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin ahlaki gelişmelerinin çeşitli değışkenler açısından değerdendirilmesi, *International journal of Human Science* 7 (1), 878-898.
- Alpöge, G. (2011). *Okulöncesinde Değerdler Eğitimi*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Balat, G. U., Yalçın A., Yemenici, F., Sabancı, H., Kalaycı, K.K., Halisdemir, M., Bakülü, N., Hazar, R.G., Köse, S., Ünsal, Y. (2012). *Okul öncesinde değerdler eğitimi ve etkinlik örnekleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bardı, A. & Schwartz, S. H. (2003). Values and behavior: strength and structure of relations. *Personality Socia İpsychology Bulletin*, (29), 1207- 1220.
- Berkant, H. G., Efendioğlu, A., & Sürmeli, Z. (2014). Değerdler Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/5 Spring 2014, p. 427-440, ISSN:1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6732, Ankara-Turkey.
- Cooper, D. (2014). *Character education: a study of an elementary school leadership Academy*. Wilmington University, Wilmington.
- Çelebi Öncü, E. & Özenç İra, G. (2016). “Bir Uygulama Modeli Olarak Sınıf İçi Kurallar İle Yaşama Yönelik Değerdler Kazandırma / Values Education For Life: A Model For Values Education in Classroom”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/19 Fall 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9944, p. 215-228.
- Dereli, İ. E. (2014). Değerdler eğitimi programının 5-6 yaş çocukların sosyal gelişimine etkisi: Sosyal beceri, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 249-268
- Deveci, H. ve Dal, S. (2008) Primary school teachers' optinions on the efficacy of social studies program in value gain. *Humanity&Social Sciences Journal*, 3(1), 1-11.
- Dinç, B. (2011). *Okulöncesi dönemde değerdler eğitiminin yeri ve önemi* (Editör: Arzu Arıkan). *Okulöncesi Dönemde Değerdler Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi, 149-164.
- Günap, A. ve Kabadayı, A. (2017). Anne-baba tutumlarının okulöncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2762-2776.
- Güngör, E. (1993). *Değerdler Psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliđi Vakfı Yay. No: 8

- Howard, R., Berkowitz, M. & Schaeffer, E. (2004). *Politics of character education*. Educational Policy, 18 (1) 188-215.
- Hökeleki, H. (2011). *Ailede, okulda ve toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Hökeleki, H. ve Gündüz, T. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, İstanbul: *Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları*. 26-28 Kasım 2004.
- Kabadayi, A. (2010) Investigating demographic characteristics and teaching perceptions of Turkish preschool teachers, *Early child development and care*,180 (6), 809-822.
- Karasar.,N.(1984). *Bilimsel Araştırma Metodu*. Ankara: Hacetepe Taş Kitapçılık
- Neslitürk S., Çeliköz N., "Okul öncesi değerler ölçeği aile ve öğretmen formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması", *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, cilt.24, ss.19-42, 2015*
- Neslitürk, S. (2013). *Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ogelman, G. H. & Sarıkaya, E. H. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli İli Örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi; (29), s. 81-100*.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Pres.
- Sapsağlam, Ö. & Ömeroğlu, E. (2016). Examining the effect of social values education program being applied to nursery school students upon acquiring social skills. *Educational Research and Review, 11 (13), p. 1262-1271*.
- Sapsağlam, Ö. (2016a). Okul öncesi eğitim programlarında yer alan hedeflerin değerler açısından incelenmesi / Examination of Targets in Preschool Education Programs in Terms of Values, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/9 Spring 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9571>, p. 683-700.
- Sapsağlam, Ö. (2016b). *Okul öncesi dönemde karakter ve değerler eğitimi* (Edt. Prof. Dr. Esra Ömeroğlu). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Sapsağlam, Ö. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının çizdikleri resimler ve sözlü anlatımlarına göre incelenmesi: Sorumluluk Değeri Örneği. *Eğitim ve Bilim, 42 (189), s. 287-303*.
- Schaefer, M. P. (2012). *Determining methods for teaching character education in elementary schools* (Yayımlanmamış doktora tezi). Northcentral University, Arizona.
- Sridhar, Y.N. (2001). *Value development*. National Council for Teacher Education (NCTE),New Delhi Two Four day Residential courses in Value Orientation in Teacher Education 18-21 and 26-29 December 2001. <http://www.ncte-india.org/pub/rmse/spk3.htm>
- Thompson, M. (2011). Developing moral values in children: observations from a preschool. *Ife Psychologia; 19(2), 2011, 394-411*.

-
- Turan, S. ve Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), s.230
- Ulusoy, K. Ve Dilmaç, B. (2012). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uyanık Balat, G. ve Balaban Dağal, A. (2009). *Okulöncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Uyanık Balat, G., Özdemir Beceren, B. Ve Adak Özdemir, A. (2011). *The evaluation of parents' views related to helping pre-school children gain some universal values*. *Procedia Social and Behavioral Sciences* (15) 908-912.
- Yaka, Ş., Yalçın, D. ve Denizli, E. (2014). Okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlere ilişkin veli görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 12, No 28, 169- 192
- Yazar, T., ve Erkuş, S. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 196 - 211.